

Discussienota commissie

Commissie Ruimte

20 april 2015

Afdeling en opsteller

Leefomgeving/N. Haverkamp/ 0578 69 94 94/m.haverkamp@heerde.nl

Portefeuille

G.J. van Dijk

Programma

Ruimtelijke en economische ontwikkeling

Agendapunt

9

Onderwerp

Naturbegraafplaats landgoed de Polberg (Groteweg 23-25-27) te Wapenveld

De commissie geeft als advies:

medewerking te verlenen voor wat betreft de realisatie van een naturbegraafplaats met bijbehorende faciliteiten – een uitvaart en ceremoniecentrum, een rouwcentrum, een columbarium en een informatiecentrum – op landgoed De Polberg (Groteweg 23-25-27) te Wapenveld.

Inleiding

Naar aanleiding van een ingekomen concept aanvraag heeft het voormalig college van B&W op 18 maart 2014 een positieve grondhouding aangenomen voor wat betreft de realisatie van een naturbegraafplaats op landgoed De Polberg te Wapenveld. In juni 2014 is het initiatief vervolgens gepresenteerd aan uw raadscommissie Ruimte in een themaraad. In de periode daarna tot op heden hebben de initiatiefnemers het initiatief geconcretiseerd. Dit heeft geresulteerd in een verzoek tot planologische medewerking (ingediend op 23 februari 2015).

Een naturbegraafplaats wordt gezien als een interessant duurzaam investeringsobject en verdienmodel waarmee de instandhouding van het landgoed voor de lange termijn veilig kan worden gesteld. Naturbegraven is begraven in harmonie met de natuur. Dit wel zeggen begraven in de natuur op een sobere wijze en met gebruik van afbreekbare materialen. Dit betekent dat een natuurgraaf niet voorziet in grafzerken of grafornameenten. Alleen eenvoudige grafmarkeringen worden toegestaan, die in de natuur passen en op den duur in de natuur opgaan. De naturbegraafplaats voorziet in eeuwig durende grafurst en een grafrecht worden in één keer voor onbepaalde tijd afgekocht. Graven worden dus niet geruimd. Dit betekent dat de naturbegraafplaats na de exploitatieperiode weer wordt teruggegeven aan de natuur. Door het gebruik van een GPS systeem kunnen de graven in principe eeuwen later nog worden teruggevonden.

Het initiatief voorziet in een naturbegraafplaats met bijbehorende faciliteiten – een uitvaart en ceremoniecentrum, een rouwcentrum, een columbarium en een informatiecentrum – op landgoed De Polberg (Groteweg 23-25-27) te Wapenveld.

Het westelijke deel van het landgoed wordt ingezet voor het daadwerkelijke naturbegraven (maximaal 9800 graven). Met het oog op het onderhoud en de exploitatie van het naturbegraafplaats wordt daarom een klein servicepunt op dit deel van het landgoed gerealiseerd. Naast een opslagruimte voor onderhoudsmaterieel zal het servicepunt tevens twee toiletten bevatten.

Faciliterende functies zoals het uitvaart en ceremoniecentrum, het rouwcentrum en het informatiecentrum worden gerealiseerd in de bestaande opstallen in het oostelijke deel van het

landgoed. Het columbarium wordt gerealiseerd in de voormalige ommuurde moestuin. Het landhuis (aangewezen als voorlopig gemeentelijk monument) gaat dienst doen als algemeen uitvaartcentrum, dat tevens dienst gaat doen als ceremonieel centrum (op de begane grond). Aan de achterzijde van het landhuis wordt een glazen serre geplaatst, waardoor de oorspronkelijke indeling van het landhuis maximaal wordt ontzien. De bovenverdieping van het landhuis wordt ingericht als kantooruimte en voor huisvesting van personeel. Door zijn ligging in de directe nabijheid van het landhuis is het koetshuis met dubbele garage geschikt voor functies, die aan de uitvaartverzorging zijn gerelateerd. Het beoogde doel voor het koetshuis is een rouwcentrum met één of twee rouwkamers, een ruimte voor de laatste verzorging en een koelruimte. De verdieping krijgt een functie als overnachtingsmogelijkheid voor nabestaanden of als dienstwoning. Door zijn ligging naast de bezoekersingang aan de Groteweg wordt de boswachterswoning ingericht als informatiecentrum voor bezoekers en recreanten en als dienstwoning.

Voor de ontsluiting van natuurbegraafplaats De Polberg wordt aangesloten bij de bestaande openbare infrastructuur (Groteweg, Wapenvelderzand en Wapenveldseweg). Met het oog op de privacy van de deelnemers aan een uitvaart worden de bezoekersstromen naar natuurbegraafplaats De Polberg gescheiden. Deelnemers aan de uitvaart en bezoekers van het rouwcentrum maken gebruik van de zuidelijke ingang aan de Groteweg. Andere bezoekers en recreanten kunnen naar keuze gebruikmaken van de ingangen aan de Wapenveldseweg, het Wapenvelderzand en de noordelijke ingang aan de Groteweg. Overlast wordt hierdoor zoveel mogelijk voorkomen. In het verlengde van het scheiden en spreiden van de bezoekersstromen worden twee eigen parkeervoorzieningen aangelegd op het landgoed: een voorziening voor 40 auto's bij het landhuis en een voorziening voor 10 auto's bij de boswachterswoning. Bezoekers van de natuurbegraafplaats en het columbarium en recreanten kunnen ook gebruikmaken van de ingangen aan het Wapenvelderzand en de Wapenveldseweg en de openbare parkeerplaatsen, die hieraan liggen.

Het initiatief voorziet niet alleen in de ontwikkeling van een natuurbegraafplaats met bijbehorende faciliteiten, maar voorziet eveneens in een versterking van de op het landgoed aanwezige waarden. Denk hierbij aan het omvormen van het productiebos tot een hoogwaardig natuurbos, waardoor de aansluiting op het aangrenzende Zwolsche bos en landgoed Petrea beter wordt. Daarnaast worden het Engelse landschapspark, het wandelbos, de cultuurhistorische waardevolle opstallen (waaronder de uitkijktoren) in ere hersteld. Tot slot moet worden gezegd dat het initiatief voorziet in een recreatieve impuls, omdat het landgoed wordt opengesteld voor publiek.

Het plangebied (landgoed de Polberg) voorziet op dit moment in de bestemming "Wonen-Landhuis" en de bestemming "Natuur". Het plangebied heeft tevens de dubbelbestemming "Waarde – Hoge archeologische verwachting", de gebiedsaanduiding "EHS-Natuur" en de bouwaanduiding "karakteristiek". Het initiatief (een natuurbegraafplaats) wordt binnen deze bestemmingen niet toegestaan. Initiatieven die niet passen in één van onze bestemmingsplannen worden volgens het principe van uitnodigingsplanologie in behandeling genomen. Kapstok voor de inhoudelijke beoordeling van initiatieven op basis van uitnodigingsplanologie zijn de Visie gemeente Heerde 2025 en de Structuurvisie gemeente Heerde 2025. De gemeentelijke focus verschuift naar het proces om tot een resultaat te komen. Enthousiasmeren, verbinden en faciliteren zijn daarbij de sleutelwoorden. Het streven is om te komen tot een resultaat met een maatschappelijke meerwaarde dat bijdraagt aan de bescherming en ontwikkeling van de lokale gebiedskwaliteiten. Daarnaast wordt de behoefte van de lokale gemeenschap centraal gesteld. Binnen dit kader wordt aan initiatiefnemers ruimte geboden om initiatieven te ontwikkelen en deze initiatieven aan het gemeentebestuur voor te leggen. In principe moet ieder initiatief voorzien in maatschappelijke meerwaarde.

Het onderhavige initiatief voorziet in verschillende aspecten van maatschappelijke meerwaarde, waarvan de duurzame instandhouding van het landgoed voor de lange termijn de belangrijkste is. Wetende dat landgoed De Polberg beschikt over vele behoudenswaardige cultuurhistorische, natuurlijke en landschappelijke waarden.

Voor een uitgebreide en goed onderbouwde toelichting op het initiatief wordt verwezen naar bijlage 2. De ambitiekaart op pagina 16 van bijlage 2 voorziet in een overzichtelijk inrichtingsplan.

Bevoegdheid / Juridisch kader

De initiatiefnemers hebben een verzoek tot planologisch medewerking ingediend op 23 februari 2015. Conform de vastgestelde uitvoeringsparagraaf (als onderdeel van de structuurvisie Heerde 2025) neemt het college van B&W pas een besluit over planologische medewerking nadat de commissie Ruimte om advies is gevraagd. Dit voorstel voorziet hierin.

Eerdere besluitvorming en kaders

18 maart 2014	Het college van B&W heeft een positieve grondhouding aangenomen voor wat betreft een natuurbegraafplaats op landgoed De Polberg (Groteweg 23-25-27) te Wapenveld.
2 juni 2014	De initiatiefnemers hebben het initiatief in een themaraad gepresenteerd aan de raadscommissie Ruimte.

Essentie van de problematiek

Het initiatief (een natuurbegraafplaats) wordt binnen de vigerende bestemmingen van het bestemmingsplan Buitengebied-West niet toegestaan. Initiatieven die niet passen in één van onze bestemmingsplannen worden volgens het principe van uitnodigingsplanologie in behandeling genomen. Medewerking kan worden verleend indien een initiatief voorziet in maatschappelijke meerwaarde. Een goede ruimtelijke ordening is hier een belangrijk onderdeel van.

Argumenten

1.1 Het initiatief past binnen de kaders van onze Structuurvisie Heerde 2025

De Structuurvisie Heerde 2025 heeft betrekking op het volledige grondgebied van de gemeente Heerde. Op basis van de aanwezige gebiedskwaliteiten worden, in navolging van de Visie gemeente Heerde 2025, drie zones onderscheiden. Het plangebied valt in zone 2 "Nieuwe zakelijkheid en gezondheid".

De zone Nieuwe zakelijkheid en gezondheid ligt als een band in het midden van de gemeente Heerde tussen de zones Natuurlijkheid en Cultuur, natuur en voedselproductie. De zone loopt van het noorden van Wapenveld tot het zuiden van Heerde. Het is een zone waarin zowel wonen, werken, recreatie en zorg als natuur en groen een plek hebben. Kortom, een dynamisch gebied dat zich verder kan ontwikkelen, maar met respect voor omliggende functies. Een natuurbegraafplaats, een nieuwe economische functie met respect voor landschap, natuur, cultuurhistorie en omliggende functies, sluit hier goed op aan.

Voor wat betreft bestaande landgoederen, zoals de Polberg, stelt de structuurvisie dat deze zoveel mogelijk in stand moeten worden gehouden. Binnen de principes van de zone Nieuwe zakelijkheid en gezondheid kunnen nieuwe economische dragers ter instandhouding van landgoederen worden toegevoegd. Een natuurbegraafplaats lijkt bij uitstek geschikt als nieuwe economische drager binnen de principes van de zone Nieuwe zakelijkheid en gezondheid.

1.2 Instandhouding landgoed Winfried (ruimtelijke meerwaarde)

Er is al enkele jaren sprake van een sterke afname van overheidsfinanciering bestemd voor de instandhouding van landgoederen. In dit perspectief wordt het realiseren van een natuurbegraafplaats (met eeuwig durende grafrechten) gezien als een interessant duurzaam investeringsobject en verdienmodel waarmee de instandhouding van het landgoed voor de lange termijn veilig kan worden gesteld voor toekomstige generaties. Wetende dat landgoed de Polberg beschikt over behoudenswaardige cultuurhistorische, natuurlijke en landschappelijke kwaliteiten. De cultuurhistorische kwaliteiten (o.a. monumentale en karakteristieke opstallen, ommuurde moestuin en Engels landschapspark ontworpen door de bekende landschapsarchitect Louis Paul Zocher) bevinden zich hoofdzakelijk in het oostelijk deel van het landgoed. Natuurlijke en landschappelijke kwaliteiten zijn over het gehele landgoed terug te vinden. In onze structuurvisie zijn

cultuurhistorische, natuurlijke en landschappelijke kwaliteiten stuk voor stuk aangewezen als belangrijke thema's, die voor de toekomst behouden moeten worden.

1.3 Het initiatief versterkt het imago van de gemeente Heerde als Cittaslow gemeente
Cittaslow is het internationale keurmerk voor gemeenten die op het gebied van leefomgeving, landschap, streekproducten, gastvrijheid, milieu, infrastructuur, cultuurhistorie en behoud van identiteit tot de top behoren. Het onderhavige initiatief versterkt het imago van de Gemeente Heerde als Cittaslow gemeente. Het initiatief draagt namelijk bij aan het bewaken en bevorderen van de kwaliteit van de leefomgeving. Denk hierbij aan de kansen op het gebied van natuur en landschap, de instandhouding en het herstel van waardevolle cultuurhistorische bebouwing en andere waardevolle cultuurhistorische elementen. Bovendien is een natuurbegraafplaats een relatief uniek concept, waarmee de gemeente Heerde zich kan onderscheiden en profileren t.o.v. andere (Cittaslow) gemeenten.

1.4 Het landgoed wordt opgesteld voor publiek (recreatieve en educatieve meerwaarde)
Het initiatief voorziet in het openstellen van het landgoed voor het publiek, waardoor bezoekers, recreanten en toeristen kunnen genieten van de natuur, het landschap en de cultuurhistorie van het landgoed. Dit is een recreatieve meerwaarde, omdat het landgoed op dit moment niet openbaar toegankelijk is.

Door zijn ligging naast de bezoekersingang aan de Groteweg wordt de boswachterswoning ingericht als informatiecentrum. Dit informatiecentrum informeert bezoekers (o.a. scholieren) en recreanten over de geomorfologische, landschappelijke en cultuurhistorische achtergrond van het landgoed, waardoor de beleving van deze waarden wordt versterkt. De beoogde uitkijktoren biedt de bezoekers van de natuurbegraafplaats uitzicht over de Veluwe en de IJsselvallei. Hierdoor kan het landgoed in de omgeving ruimtelijk worden ervaren.

1.5 Het initiatief voorziet in een economische meerwaarde
De komst van een natuurbegraafplaats met aanverwante faciliteiten heeft een substantieel effect op de omzet van de lokale middenstand van de gemeente Heerde – zowel direct als indirect. Het initiatief leidt tot substantiële eenmalige werkzaamheden. Te denken valt aan de werkzaamheden die nodig zijn voor het landschappelijk inrichten van de natuurbegraafplaats en het columbarium, het aanleggen van de parkeerplaats, het herstellen van de opstallen, het verbouwen van het landhuis en het koetshuis, de bouw van een servicepunt en uitkijktoren, enzovoort. Voor alle genoemde werkzaamheden geldt dat zij zoveel mogelijk lokaal of regionaal worden aanbesteed. Naast een eenmalige impuls brengt de ontwikkeling structurele werkzaamheden met zich mee. Voor de exploitatie van de natuurbegraafplaats, het uitvaartcentrum et cetera en worden een directeur en een of twee vaste medewerkers aangetrokken. Hiermee zijn twee tot drie formatieplaatsen gemoeid. Tijdens de exploitatie moeten het terrein en de gebouwen worden onderhouden, moet er worden schoongemaakt, moet de website worden onderhouden, enzovoort. Ook hier geldt dat alle werkzaamheden zoveel mogelijk lokaal of regionaal worden aanbesteed.

De komst van een natuurbegraafplaats voorziet in een impuls ten aanzien van de plaatselijke uitvaartbranche. Lokale ondernemers kunnen gebruikmaken van de aula en uitvaart- en rouwfaciliteiten van De Polberg en kunnen het product natuurbegraven toevoegen aan het dienstenpakket. Daarnaast kunnen allerlei gezamenlijke initiatieven worden ontplooid. Bijvoorbeeld een halfjaarlijkse informatiemarkt, waar grafkisten, grafbedekkingen, lijkwades en andere natuurbegraafproducten worden gepresenteerd. In het kader hiervan kan worden samengewerkt met andere lokale ondernemers (streekproducten).

Een interessante manier om het initiatief maatschappelijk in te bedden is het betrekken van vrijwilligers bij de exploitatie van de natuurbegraafplaats en het landgoed. Natuurbegraafplaats De Polberg kan ook maatschappelijke clubs en organisaties faciliteren, zoals de padvinderij, de imkersvereniging en scholen (natuureducatie).

1.6 Uitbreiding van de maatschappelijke voorzieningen in de gemeente Heerde
Met de komst van een natuurbegraafplaats op De Polberg krijgt de gemeente Heerde (en de regio) de beschikking over een alternatief voor traditioneel begraven. De natuurbegraafplaats met

bijbehorende faciliteiten wordt gezien als een maatschappelijke voorziening, die er op dit moment niet is.

Ook moet worden gezegd dat het initiatief voorziet in een toename van de begraafcapaciteit, waardoor de aanleg van een nieuwe openbare begraafplaats in de toekomst naar alle waarschijnlijkheid kan worden uitgesteld.

Landgoed de Polberg ligt nabij de gemeentelijke begraafplaats aan de Kwartelweg te Wapenveld. Dit maakt het interessant om te onderzoeken of er op bepaalde vlakken kan worden samengewerkt.

Kanttekeningen

1.1 Er moeten nog onderzoeken worden uitgevoerd

Bijlage 1 en 2 voorzien in een verzoek tot planologische medewerking en in een uitvoerige ruimtelijke onderbouwing. Een beschrijving van de maatschappelijke meerwaarde is hier een belangrijk onderdeel van. De ruimtelijke onderbouwing dient aan te tonen dat het initiatief uitvoerbaar is. Er dient immers sprake te zijn van een goede ruimtelijke ordening. Op voorhand lijkt hier sprake van te zijn. Zekerheid kan pas worden gegeven, nadat de noodzakelijke onderzoeken zijn uitgevoerd en zijn beoordeeld.

De volgende onderzoeken moeten nog worden uitgevoerd: archeologisch booronderzoek, beperkt vooronderzoek naar de aanwezigheid van conventionele explosieven, onderzoek ten behoeve van de toetsing van het initiatief aan natuurdoelstellingen (Natuurbeschermingswet (Natura 2000), de Flora- en Faunawet, Gelders natuurnetwerk en Groene Ontwikkelingszone), watertoets, nulmeting kwaliteit grondwater en een verkeerskundig onderzoek.

Afhankelijk van de uitkomsten van de onderzoeken kan het zo zijn dat vervolgonderzoek of vergunningen noodzakelijk zijn om het vervolgtraject te kunnen inzetten. Het kan ook zo zijn dat de planvorming moet worden aangepast.

Het college van B&W neemt pas een besluit over planologische medewerking, nadat alle onderzoeken zijn uitgevoerd, zijn beoordeeld en akkoord zijn bevonden.

1.2 Een provinciaal advies is noodzakelijk

Landgoed de Polberg maakt deel uit van het Natura 2000 gebied Veluwe, de Groene Ontwikkelingszone en het Gelders Natuurnetwerk (voorheen Ecologische hoofdstructuur). Dit betekent dat er hoge natuurwaarden aan het plangebied zijn toegekend waaraan geen afbreuk mag worden gedaan. De provincie Gelderland is verantwoordelijk voor de bescherming van deze natuurwaarden en daarom is het onderhavige initiatief meerdere malen met de provincie Gelderland (ambtelijk) besproken.

Op 15 december 2014 hebben de initiatiefnemers het plan voor een natuurbegraafplaats op landgoed De Polberg gepresenteerd aan de kwaliteitscommissie van de provincie Gelderland. Naar aanleiding van deze presentatie hebben de initiatiefnemers het plan op een aantal onderdelen aangepast en wederom aan de provincie voorgelegd. Tot op heden heeft de provincie nog geen uitspraak gedaan of en op welke wijze de realisatie van een natuurbegraafplaats verenigbaar is met de provinciale natuurdoelstellingen. Voorafgaand aan het besluit van het college van B&W over planologische medewerking dient hier duidelijkheid over te bestaan.

1.3 Het naastgelegen landgoed Winfried heeft eveneens de wens om een natuurbegraafplaats te realiseren

Op 26 januari 2015 hebben wij een concept aanvraag ontvangen voor wat betreft de realisatie van een natuurbegraafplaats op het naastgelegen landgoed Winfried (Groteweg 13-15-17) te Wapenveld. Op 17 maart 2015 heeft het college van B&W een positieve grondhouding aangenomen ten opzichte van dit initiatief, omdat dit initiatief eveneens voorziet in een maatschappelijke meerwaarde.

Omdat er sprake is van twee min of meer gelijkwaardige initiatieven in een relatief nieuw en specifiek segment, die beide voorzien in maatschappelijke meerwaarde, is besloten om de markt haar werk te laten doen. Dit betekent dat de markt (de initiatiefnemers) onderzoekt en aantoont of en in welke mate behoefte bestaat aan twee natuurbegraafplaatsen naast elkaar. Sturing van de gemeente Heerde, als lokale overheid, is op dit punt niet aan de orde. De factor tijd speelt in dit kader ook een rol, omdat de eigenaren van landgoed de Polberg op dit moment een procesvoorsprong hebben.

Communicatie

De initiatiefnemer wordt geïnformeerd over uw besluitvorming.

Vervolg

Uitgaande van een positief advies van uw raadscommissie Ruimte is het vervolgens aan de initiatiefnemer om het verzoek tot planologische medewerking te concretiseren (uitvoeren benodigde onderzoeken). Daarna is het aan college van B&W om een besluit over planologische medewerking te nemen. Uw advies wordt hierin meegewogen.

Heerde, 24 maart 2015

Het college van Heerde

drs. W.R.J.M. Pijnenburg-Adriaenssen , burgemeester
B. van Zuthem , gemeentesecretaris

Bijlagen:

1. Verzoek tot planologische medewerking;

Ter inzage, beschikbaar via de website en in iBabs voor de raadsleden:

2. Ruimtelijke onderbouwing;
3. Bijlagen behorende bij de ruimtelijke onderbouwing.